

4. Офіційний сайт Державної фіскальної служби. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/ms/f11>.

5. Пічкур Т. Стан українського ринку м'яса і м'ясопродуктів / Т. Пічкур, Г. Бандуренко, Д. Засєкін // Товари і ринки. – 2011. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tovary_2011_2_7.

6. Практичний довідник експортера м'ясної продукції продукції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Users/home/Desktop/Meat20directory20for20exporter1.pdf>.

7. Тваринництво України / Статистичний збірник державної служби статистики України. – Київ, 2016. – 141 с.

Бреус С.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бізнес-економіки
Київського національного
університету технологій та дизайну
м. Київ Україна*

Матвієнко Г.С.

*магістрант
Київського національного
університету технологій та дизайну
м. Київ Україна*

СТАН РОЗВИТКУ МІНЕРАЛЬНО–СИРОВИННОЇ БАЗИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «УКРАЇНСЬКА ГЕОЛОГІЧНА КОМПАНІЯ»

Анотація. У статті досліджено роль у розвитку економіки та суспільства геологічного сектору економіки України.

Проведено дослідження та визначені передумови розвитку геологічного сектору економіки на основі вивчення та використання надр з урахуванням наявності корисних копалин на території країни.

Окреслено пріоритетні напрями робіт для забезпечення прогностичних потреб економіки в мінеральній сировині, зокрема за участю державного підприємства «Українська геологічна компанія» та на його рівні.

Аннотація. В статті досліджена роль в розвитку економіки і общества геологічного сектора економіки України.

Проведені дослідження і визначені передумови розвитку геологічного сектора економіки на основі вивчення і використання недр з урахуванням наявності корисних копалин на території країни.

Визначені пріоритетні напрями роботи для забезпечення прогностичних потреб економіки в мінеральному сировині, в частині з участю державного підприємства «Українська геологічна компанія» і на його рівні.

Summary. The article analyzes the role in the development of the economy and society of the geological sector of the Ukrainian economy.

The research is carried out and the preconditions for the development of the geological sector of the economy are determined on the basis of the research and use of subsoil, taking into account the presence of minerals in the country.

Outlined priority areas of work to ensure the projected needs of the economy in the mineral raw materials, in particular with the participation of the state enterprise «Ukrainian Geological Company» and at its level.

Постановка проблеми. Геологічний сектор економіки України відіграє важливу роль у розвитку економіки та суспільства. В умовах поширення процесів глобалізації та зростання взаємозалежності національних економік одним із першочергових завдань держави є збереження національної безпеки та незалежності як основи соціально-економічного розвитку. Геологічний сектор економіки є стратегічно важливою складовою економічної системи країни, від його ефективного функціонування залежать економічні показники України, життя та здоров'я населення, а також можливості сталого розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти, пов'язані зі станом сировинно-мінеральної бази України та

перспективами її використанні розглянуті в працях таких авторів: Василенко А.П., Люта Н.Г., Лютий Г.Г., Сивий М.Я. та інших.

Зважаючи на значний внесок авторів, слід зазначити, що не отримали комплексного висвітлення пріоритетні напрями робіт для забезпечення прогностичних потреб економіки в мінеральній сировині, зокрема за участю державного підприємства «Українська геологічна компанія» та на його рівні.

Постановка завдання. В сучасних умовах набувають актуальності питання, пов'язані з узгодженням інтересів держави, потреб економіки, підприємств та суспільства відповідно до перспектив розвитку мінерально-сировинної бази та забезпечення сталого розвитку держави. Мета статті полягає у визначенні основних напрямів підвищення ефективності діяльності державного підприємства «Українська геологічна компанія» з урахуванням стану розвитку мінерально-сировинної бази України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В розвинутих країнах сталий розвиток забезпечується врівноваженням економіки та екології, інтересів бізнесу з інтересами суспільства. Державне управління спроможне забезпечити виконання концепції сталого розвитку на основі зміщення центру ваги від приватних до суспільних інтересів. Пріоритетними напрямками діяльності геологічних служб країн Європи є переважно сфери діяльності, що мають виражену соціальну спрямованість: гідрогеологічні й еколого-геологічні дослідження, створення баз даних геологічної інформації, регіональні геологічні дослідження, підтримка державної політики у сфері надрокористування [1].

Україна відноситься до держав, що володіють багатими та різноманітними корисними копалинами, наявністю на її території багатьох геоструктурних елементів будови земної кори: стародавня Східноєвропейська платформа і фрагменти молодих Західноєвропейської та Центральноєвразійської епіпалеозойських платформ; складчасті споруди варійського, кимерій-альпійського віку; перехідні зони у вигляді крайових прогинів; шельфові зони Азовського й Чорного морів; великий віковий діапазон (від архею до антропогену) геологічних утворень і їх різноманіття (осадові, інтрузивні, вулканогенні та метаморфічні комплекси) визначили металогенічну унікальність України, в її надрах

наявні родовища і прояви практично всіх видів рудних і нерудних корисних копалин [2; 3]:

- паливно-енергетична сировина (нафта, газ, вугілля, торф, горючі сланці, уран);
- чорні метали (залізо, марганець, хром);
- кольорові метали (алюміній, мідь, цинк, свинець, нікель, титан, магній);
- благородні метали (срібло, золото);
- рідкісні метали (ртуть, берилій, літій, цирконій, гафній, тантал, ніобій, кобальт, олово, вольфрам, молібден, ванадій),
- рідкісноземельні (ітрій і лантаноїди) метали та розсіяні елементи (германій, скандій);
- алмази;
- велике розмаїття неметалевих корисних копалин (гірничо-хімічна і гірничорудна сировина, нерудна сировина для металургії, облицювально-декоративне, виробне, напівдорогоцінне та дорогоцінне каміння, корисні копалини для будівництва);
- термальні й мінеральні підземні води.

До промислового освоєння залучено 2 868 родовищ (від 40 до 100% розвіданих запасів різних видів корисних копалин), на базі яких працює понад дві тисячі гірничодобувних та переробних підприємств. Україна за підтвердженими запасами кам'яного вугілля, залізних і марганцевих руд, титану, цирконію, каоліну, графіту, сульфатно-калійної та натрієвої солей, облицювально-декоративного каміння входить до числа провідних країн світу, а на європейському субконтиненті в більшості з них займає перші позиції [2].

В надрах України виявлено майже 20000 родовищ і проявів 117 видів корисних копалин, з яких 8172 родовища по 94 видах мінеральної сировини мають промислове значення і обліковуються Державним балансом запасів. Великі запаси, різноманіття та високі лікарські властивості мінеральних вод забезпечують Україні одне з перших місць серед країн Європи. Високий ресурсний потенціал родовищ золота, низки кольорових (свинець, цинк, мідь, молібден), рідкісних (берилій, літій, тантал, ніобій, скандій), рідкісноземельних (ітрій і лантаноїди) металів. За більшістю з них Україна спроможна в

найближчій перспективі зайняти провідне місце в Європі. Водночас значні об'єми споживання нафти і природного газу (п'яте місце у світі за обсягами газоспоживання) і недостатній власний видобуток, сприяє тому, що Україна змушена імпортувати ці види сировини у великих обсягах. Це негативно впливає на загальний торговельний баланс мінерально-сировинної продукції. З основних видів корисних копалин проводиться видобуток природного газу на 204 родовищах, нафти – 109, газового конденсату – 129, кам'яного вугілля – 370, залізних руд – 22, марганцевих руд – 3, нікелю – 1, титану – 7, золота – 1, графіту – 1, каоліну – 22, каміння облицювального – на 133 родовищах.

У країні розроблено загальнодержавні та галузеві програми розвитку мінерально-сировинної бази в цілому та окремих її складових: «Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року», національна програма «Нафта і газ України» та ін. Всі вони передбачають раціональні та збалансовані шляхи розвитку і вдосконалення мінерально-сировинної бази, виходячи з умов, які реально склалися у країні та світі. Близько 80% коштів, що виділяються з державного бюджету, спрямовуються на виконання робіт, пов'язаних з вивченням, локалізацією та оцінкою ресурсного потенціалу надр України, з метою уточнення пошукових ознак і критеріїв виявлення родовищ з підрахунком ресурсів для вуглеводневої сировини [2].

Як зазначають автори Люта Н.Г. та Лютий Г.Г. [1], «відновлення робіт з моніторингу раціонального використання надр у процесі геологічного вивчення та розробки родовищ корисних копалин в Україні потрібне, але має здійснюватися не на договірних засадах, а за рахунок державного бюджету, що забезпечить більш об'єктивні й неупереджені підходи в процесі моніторингу».

Протягом останніх років підтверджено реальні можливості подальшого приросту запасів вуглеводнів, відкриття і розвідки родовищ нових для України видів корисних копалин. З започаткуванням та істотним нарощенням їх видобутку пов'язані потенційні можливості нарощення експортного потенціалу держави. Проте через складне становище економіки держави, що зумовлює недостатні обсяги проведення геологозйомочних, пошукових і розвідувальних робіт, темпи та

обсяги відтворення власної мінерально-сировинної бази не відповідають потребам країни.

За даними спеціалістів «Дойче Банк» (Німеччина) мінеральні ресурси України оцінено у вісім балів за десятибальною шкалою. Мінерально-сировинна база складають основу виробництва більше, ніж 90% продукції важкої промисловості. На частку мінерально-сировинного комплексу припадає третина виробничих засобів, близько 40% капітальних вкладень, майже п'ята частина трудових ресурсів. Приблизна вартість промислових запасів основних видів корисних копалин дорівнює 14,8 трлн грн [5].

Геологічна інформація є стратегічним ресурсом держави, її ефективне використання сприятиме залученню значних інвестицій у надрокористування. Проте з урахуванням фактичного зменшення обсягів державного фінансування у 2016-2018 роках стан розвитку мінерально-сировинної бази є незадовільним (табл. 1).

Таблиця 1

**Обсяги державного фінансування геолого-розвідувальних робіт,
млн. грн.**

Роки	План	Факт	Відхилення	
			Абсолютне, +, –	Відносне, %
2016	1279,15	100,0	-1179,15	-92,18
2017	1279,69	-100,0	1179,69	-92,19
2018	1280,0	100,0	-1180	-92,19

Сформовано за даними [4]

Незважаючи на заплановане незначне збільшення обсягів фінансування геолого-розвідувальних робіт протягом 2016-2018 років (таблиця 1) на 0,066% у 2018 році порівняно з 2016 роком, фактично вони скорочувались на 92,0% щороку, так у 201 році зменшення фактичних обсягів державного фінансування склало 92,18%, у 2017 – 92,19%, у 2018 році – 92,19%.

Для забезпечення прогнозних потреб економіки в мінеральній сировині пріоритетними напрямками робіт є [2]:

- вивчення й відтворення ресурсного потенціалу для забезпечення поточних і перспективних потреб України в мінеральній сировині;
- поступовий перехід до вивчення геологічної будови і мінеральних ресурсів Світового океану та Антарктиди;
- державне регулювання використання державного фонду надр, мінеральних ресурсів і охорона надр;
- науково-дослідні конструкторські роботи та інформаційне забезпечення геологічного вивчення й відтворення мінерально-сировинної бази;
- переоснащення матеріально-технічної бази геологорозвідувальних робіт і лабораторно-аналітичної бази.

Реалізація зазначеного надасть можливість підвищити ефективність державного управління в галузі надрокористування, створить реальні можливості для нарощування мінерально сировинної бази України та забезпечить збереження її геологічних кадрів.

Зважаючи на зазначене зменшення фактичних обсягів державного фінансування геолого-розвідувальних робіт доцільним є активізація діяльності вітчизняних геолого-розвідувальних компаній, типовим представником яких є Державне підприємство «Українська геологічна компанія» (ДП «УГК»), що належить до сфери управління Державної служби геології та надр України.

Державне підприємство «Українська геологічна компанія» належить до сфери управління Державної служби геології та надр України (ДСГНУ) та є провідним підприємством геологічного сектору України. ДП «УГК» бере активну участь у проектах різних видів, типів та масштабів, зокрема: участь у проектних роботах з будівництва найбільшого кар'єру в Європі з видобування залізних руд (2014-2015 рр.); буріння свердловини на термальні води у Закарпатській області (2013-2014 рр.); участь у міжнародному проекті з геохімічного картування с/г та пасовищних земель Європи (GEMAS); дорозвідка одного з родовищ керамічної сировини в Хмельницькій області (2014 р.); комплекс еколого-геологічних досліджень Домбровського кар'єру з метою попередження надзвичайної екологічної ситуації; роботи з оцінки перспектив мідно-колчеданного зруденіння геофізичними методами на одному з родовищ Албанії (2016 р.) [6].

ДП «УГК» здійснює виробничо-господарську, комерційну, посередницьку та іншу діяльність у сфері геології та використання надр для отримання прибутку та реалізації економічних, соціальних проектів, а також для виконання функцій, визначених ДСГНУ, в тому числі з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління відповідно до вимог чинного законодавства. Державне підприємство «Українська геологічна компанія» виконує [6]:

- геологічні роботи.
- гідрогеологічні роботи.
- буріння свердловин на воду.
- пошуково-розвідувальне буріння.
- геофізичні роботи.
- лабораторні роботи.
- геохімічні, еколого-геохімічні та радіоекологічні роботи та дослідження.
- інші роботи.

Забезпечення прогнозних потреб економіки в мінеральній сировині можливе:

I. За рахунок таких напрямів [2; 7]:

1. Проведення зустрічей, виставок, форумів з представниками міжнародних організацій з питань надрокористування.

1.1. Участь у міжнародних проектах спільно з Комісією ЄС, Європейською, Канадською та Американською геологічними службами.

1.2. Виконання отриманих рекомендацій щодо реформування функціонування Держгеонадр.

1.3. Підготовка об'єктів для залучення інвестицій в надрокористування.

1.4. Здійснення перекваліфікації працівників вуглевидобувного сектора.

2. Зокрема за участю ДП «УГК» та на його рівні [6]:

2.1. Нарощування обсягів робіт, що виконуються за кошти сторонніх замовників.

2.2. Модернізація матеріально-технічної бази підприємства.

2.3. Впровадження сучасних систем управління та їх сертифікація.

2.4. Підвищення кваліфікації промислово-виробничого персоналу підприємства.

2.5. Активне впровадження маркетингових заходів: запуск сайту підприємства нового формату, спрямованого на запити споживачів, замовників; активне просування сайту; систематичний аналіз ринку (конкуренти, ціни, потреби ринку); реклама та інформування з метою реалізації інвестиційних проектів; інтерактивне інформування з метою реалізації незадіяних активів (при позитивному рішенні Держгеонадр); участь у виставках, конференціях тощо.

Комплексне використання мінерально-сировинних можливе за рахунок [8]:

- забезпечення повного вивчення родовищ корисних копалин;
- забезпечення впровадження у виробництво наукових розробок з проблем комплексного використання корисних копалин;
- залучення у видобування й переробку цінних супутніх компонентів і відходів гірничого виробництва;
- освоєння і впровадження новітніх сучасних технологій в області розвідки, видобування, збагачення і переробки сировини тощо.

Висновки. Зважаючи на зазначене можна констатувати, що визначення основних напрямів підвищення ефективності діяльності державного підприємства «Українська геологічна компанія» сприятиме покращенню його фінансово-економічних результатів. При цьому реалізація зазначеного дозволить в перспективі ліквідувати або, принаймні, зменшити залежність держави від імпортованих мінеральних ресурсів та збільшити експортний потенціал країни за рахунок власного видобутку корисних копалин, що мають великий попит на світовому ринку; поступове збільшити інвестиційну привабливість вітчизняного геологічного сектору; перейти на рівень розвинутих Європейських країн у контексті забезпечення потреби у власній мінеральній сировині; забезпечення сталого розвитку країни за рахунок нарощування власного мінерально-сировинного комплексу тощо [4].

Література:

1. Люта Н.Г. Перспективи української геології – дерегуляція чи сталий розвиток / Н.Г. Люта, Г.Г. Лютий // Мінеральні ресурси України. 2015. № 2. – С. 3-6.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrdgri.gov.ua/wp-content/uploads/2016/07/mru_02_2015_02.pdf.

2. Стан мінерально-сировинної бази України [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.geo.gov.ua/stan-mineralno-sirovinnoi-bazi>.

3. Василенко А.П. Мінерально-сировинна база України, Стаття 2. Стан мінерально-сировинної бази металічних корисних копалин України та основні напрямки геологорозвідувальних робіт / А.П. Василенко // Мінеральні ресурси України, 2014, № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrdgri.gov.ua/wp-content/uploads/2016/08/mru_03_2014_02.pdf.

4. Розвиток мінерально-сировинної бази України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ntseu.net.ua/stories/244-project20201>.

5. Еколого-економічні проблеми використання мінеральних ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://childflora.org.ua/?page_id=62.

6. Державне підприємство «Українська геологічна компанія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrgeol.com/>.

7. Пропозиції аналітичного центру DiXi Group до проекту Середньострокового плану дій Уряду до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dixigroup.org/storage/files/2017-01-27/plan_diy_uryadu_propozicii_dixi.pdf.

8. Сивий М.Я. До проблеми раціонального використання мінерально-сировинних ресурсів регіону / М.Я. Сивий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.geography.lnu.edu.ua/Publik/Period/visn/37/8_Syvyj.pdf.

9. Раціональне використання природних ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://manyava.org/publ/racionalne_vikoristannja_prirodnikh_resursiv/14-1-0-239.